

tiorumque pulsantium observare gestiunt, oportet primo ipsi cor suum et actus ab omni errorum labe purificent.

CAPUT XXXVII.

Nehemias ab uxoribus alienigenis mundat Judæos, et constituit ordines sacerdotum ac Levitarum, unumquemque in ministerio suo; et tandem memoriæ se Dei commendat in bonum.

Sed et in diebus illis vidi Judæos ducentes uxores Asotidas, etc. Et nunc in sancta Ecclesia uxores ducunt alienigenas, quicumque oblectationibus acclerum, quæ ad gentiles proprie pertinent, suam conscientiam attaminant. Filiique ex his nati nesciunt loqui Judaice, cum opera quæ ex mente vitiata prodierant, nil in se piæ professionis ostendunt; sed gentilem potius stultitiam, quam ecclesiasticam sonant castitatem. Azotus enim, quæ Hebraice dicitur Asdod, interpretatur ignis verbum. Ideoque juxta tropologicum sensum, Azotice loquuntur filii de alienigenis nati uxoribus, cum opera per lasciviam procreata ultionem expectant æternæ combustionis. Unde merito talium genitores a Nehemia non solum objurgati ac maledicti, sed et quidam sunt cæsi; quia necesse est errantes a doctoribus veritatis acrius coerceantur, quatenus a verbo ignis ultoris, ad verbum divinæ laudationis discant felici mutatione transferri. Sed et hæretici cum gentilis philosophiæ, dialecticæ ac rhetoricæ studiis amplius quam ecclesiasticæ simplicitati operam dant, non mirandum si auditores eorum juxta linguam populi, et populi loquantur, Scripturæ quidem

A sanctas ore volventes, sed has erratico et gentili sensu interpretantes.

Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, etc.

Aptus per omnia finis et condignus ædificationi sanctæ civitatis ac templi Domini, ut emundatis civibus ab omni sorde externæ et alienæ a Deo pollutionis, ordines sacerdotum ac Levitarum ministerio suo rite custodiantur; quatenus institutum regaliter magistri Ecclesiæ, et castigatum ab omni peccato populum permanere in bono, in reliquum et crescere semper exhortentur; qui videlicet populus, inter alia, Domino ligna offert ad ignem altaris nutriendum, cum opera virtutum utique divinæ consecratione digna operatur. Nisi enim ligna aliquoties honi aliquid figurarent, non diceret propheta: *Tunc exsultabunt omnia ligna silvarum ante faciem Domini (Psal. xcvi).* Ardent autem ligna, et consumuntur in altari holocaustorum, cum in cordibus doctorum opera justitiæ flamma charitatis perficiuntur. Merito ergo talis conditor et dedicator civitatis, post multos devotionis suæ labores, memoriæ se sui Creatoris ac Largitoris omnium bonorum commendat. *Et tu, summe Pater luminum, a quo omne datum optimum et omne donum perfectum descendit; qui mihi humillimo servorum tuorum et amorem dedisti, et auxilium considerandi mirabilia de lege tua; quique in thesauro prophetici voluminis, non solum vetera amplectendi, verum et nova sublevatione veterum donaria inveniendi, atque in usus conservorum meorum proferendi, indigno mihi gratiam præstitit, memento mei, Deus meus, in bonum (Jac. i).*

IN LIBRUM B. PATRIS TOBIÆ ALLEGORICA INTERPRETATIO.

Liber sancti Patris Tobiae, et in superficie litteræ salubris patet legentibus, ut pote qui maximis vitæ moralis et exemplis abundat et monitis. Et si quis eundem etiam allegorice novit interpretari, quantum poma foliis, tantum interiorem ejus sensum videt simplicitati litteræ præstare. Maxima namque Christi et Ecclesiæ sacramenta, si spiritualiter intelligitur, in se continere probatur. Siquidem ipse Tobias populum Israel designat, qui, cunctis gentibus idololatriæ deditis, ipse serviebat Deo fide recta et operibus justis, sicut de Tobia legitur.

(Tob. i.) *Quia cum irent omnes ad vitulos aureos, etc.* Jeroboam quippe, qui ad deceptionem subditorum sibi vitulos fabricavit aureos, idololatriæ auctorem exprimit.

Et quidem captus erat Tobias... viam veritatis non deseruit. Hæc captivitas a rege Assyriorum facta illam generis humani captivitatem designat, qua per regem omnium pravorum, hoc est diabolum, de patriæ cœlestis est habitatione projectum, et in

hujus exsiliis peregrinationem transmigratum est.

Impertiebatur Tobias cuncta quæ habere poterat, quotidie cum captivis fratribus, etc. Et populus Israel in doctoribus suis, verbi Dei eleemosynam non solum rudibus suæ gentis auditoribus, sed et his qui ex nationibus in ritum conversationis eorum converti volebant, ministrabat. Quidquid enim naturalis boni habere poterat, quæ non ab hoste captivante tolleretur, totum hoc suis in exemplum virtutis ostendebat. Sed et portionem semper aliquam scientiæ salutaris etiam gentilibus dabat; quod est decimationem suæ substantiæ Tobiam adrenis ministrare.

Tobias postquam factus est vir, accepit uxorem Annam ex tribu sua, etc. Et populus idem, postquam adolevit et amplificatus in Ægypto, accepit synagogam cæremoniis legalibus institutam per Moysen.

Genuit ex ea filium, etc. Quia Christum ex suo genere nasciturum esse cognovit, dicente Moysse: *Prophetam suscitabit vobis Deus noster de fratribus*

vestris, tanquam meipsum audietis (Deut. xviii). Et Dominus ad David: *De fructu ventris tui ponam super sedem meam (Psal. cxxx).* Cui nomen suum imposuit, credendo et confitendo, quod dicit de illo pater: *Et ego primogenitum ponam illum (Psal. lxxxviii).* Sicut de ipso populo dicit, *Filius meus primogenitus Israel (Exod. iv).*

Quem ab infantia timere Deum docuit, etc. Credendo et confitendo, quia peccatum non faceret, nec inveniretur dolus in ore ejus, sed impleret eum spiritus timoris Domini.

Tobias Gabelo contribuli suo egenti dedit sub chirographo decem talenta argenti. Et populus Dei gentibus per LXX Interpretes divinæ legis, quæ in Decalogo continetur, scientiam commisit, ut per hoc eas ab infidelitatis egestate liberaret. Sub chirographo autem dedit, id est sub conditione restituendi, postquam ipse ditesceret, vel qui dederat repeteret. Acceperunt autem gentes verbum Dei a populo Israel per interpretationem, quod post incarnationem dominicam etiam spiritualiter nunc intelligunt, et ad conquiendas virtutum divitias exercent; reddunt vero feneratori, cum credentes in fine sæculi Judæos in unitatem Ecclesiæ recipiunt, eisque salvandis Christi sacramenta committunt, et Scripturarum quoque reserant arcana.

Jubetur Tobias a rege occidi, et tolli omnem substantiam ejus propter bona quæ fecit, etc. Et diabolus satagebat populum Dei per idololatriam spirituali morte perimere, et ei cunctas virtutum opes auferre, nec valuit; quia multi erant in eo sancti doctores, qui ejus vitæ providerent ac saluti.

Fugit autem cum filio et uxore. Quia nec fidem dominicæ incarnationis, nec statum synagogæ potuit hostis auferre, quamvis violenter insisteret qui in Machabæorum agonibus multum claruit.

Sed occiso rege a filiis suis, restituta sunt cuncta sua Tobia. Quia superato sæpius diabolo, ac suis sceleribus, quæ velut pessimam prolem genuit, condemnato, rediebant prospera populo Dei. Quibus altercationibus etiam Ecclesiæ statum post incarnationem Domini fluctuare videmus.

(Tob. ii.) Fatigatus a sepultura Tobias venit in domum suam, ... et factus est cæcus. Ne miretur, lector, quæ aliquando bona typice malum, aliquando bonum mala hominum facta significant. Quod si non liceret, nunquam nigro atramento, sed auro semper lucido scriberetur Deus, quia lux est. Sed etsi uomen diaboli in calculo scribas candido, nihilominus tenebras significat profundas. Cæcitas ergo Tobias designat quia, sicut Apostolus ait, *Cæcitas ex parte contigit in Israel (Rom. xi).* *Fatigatus est a sepultura, et cæcatus,* quia qui infatigabilis in bonis operibus persistit, nunquam fidei luce privatur. Jacet spiritualiter, et dormit fatigatus, qui vigilare et stare in fide, viriliter agere, confortari negligit. Cui bene congruit illud apostolicum: *Surge qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus (Ephes. v).* Uirundines propter levem vo-

luntatem, superbiam, cordisque levitatem figurant, quarum immunditia confestim eos, quibus dominatur, excæcat. Quasi enim nido hirundinum suppositus dormit, qui levitati, lasciviæ ac superbiæ mentem incautus subjicit. Hæc autem cæcitas populo Israel, maxime imminente adventu Domini in carne prævaluit, cum et Romanæ servitutis jugo premebantur, et legis divinæ præcepta pessime vivendo violarent.

Insullabant Tobia cognati, exprobrabant et uxor, quasi frustra Deo servisset. Quos increpans ille, et instruens, ad Deum se orando convertit. Erant in populo illo quidam qui stulta temeritate ipsius populi miseriis insultarent, quæ a felicitate prisca sanctorum patrum, qui apud eos quondam Deo sublimiter serviebant, jam luce distaret. Quos idem populus per doctores quosque et electos suos corrigere sedulus curabat, seseque ad implorandam Dei clementiam pro æternæ vitæ perceptione convertebat. Nec ab re debet videri, quæ idem Tobias et cæcus, et verbum Dei prædicans, reprobos simul et electos significare dicitur. Nam et Jacob patriarcha, cum angelo, luctans et claudus pariter est factus et benedictus; in claudicatione videlicet infideles suæ gentis significans, in benedictione fideles.

(Tob. iii.) Sara filia Raguelis in civitate Medorum, quæ tradita erat septem viris, et dæmonium eos occidebat, mox ut ingrediebantur ad eam. Turbam nationum figurate denotat, cujus doctores cuncti hujus tantum sæculi, quod septem diebus volvit, vitam noverant, de æterna nil dicere sciebant. Ideoque sunt omnes a diabolo rapti, ut pote idololatriæ mancipati, donec verus adveniret sponsus Dominus noster, qui hanc sibi per fidem, hoste superato, conjunxit; sicut Tobias Saram alligato dæmonio sponsum accepit, præcipiente et cooperante archangelo, per quem divinitas nostri Salvatoris non incongrue significatur, sicut per Tobiam humanitas. Nec mirabitur hoc quod duas personas, angeli videlicet et hominis, unam Mediatoris Dei et hominum personam, dicimus figurari, qui in expositionibus Patrum venerabilium legerit unam ejus personam pro mundi salute patientis in Isaac, qui offerebatur a patre in altari, et in ariete, qui immolabatur, esse figuratam. Qui in humanitate occidebatur ut ovis, in divinitate impassibilis, permanet cum Deo Patre, ut vivens cum suo patre domum revertitur Isaac. Si enim apte aries humanitatem Christi, homo designat deitatem; cur non multo aptius homo humanitatem, angelus deitatem significet?

Missus est ergo angelus Domini sanctus Raphael, qui interpretatur medicina Dei, ut et Tobiam accecitare, et Saram a dæmonio liberaret. Missus est Dominus in mundum, qui de seipso ait, Non est opus valentibus medico, sed male habentibus (Luc. iv); qui et populum Judaicum a tenebris perfidiæ, et gentilitatem ab idololatriæ servitute redimeret. De quo dixit propheta: *Et vocabitur nomen ejus Magnus consilii angelus (Esa. ix).*

(Tob. v.) Apparuit angelus Tobiae, eique se socium A præbuit, per quem magna populo ad quem missus erat perficeret. Et Filius Dei hominem assumpsit, in quo visibiliter cum hominibus conversatus, humanum genus salvaret.

Introduxit Tobias angelum ad patrem suum, qui salutavit eum, dicens: Gaudium tibi sit semper. Cui respondenti: Quale mihi gaudium erit, qui in tenebris sedeo, et lumen cæli non video? Forti, inquit, animo esto, in proximo est ut a Domino cureris. Et Dominus noster per miracula quæ fecit in carne, ostendit populo Judæorum, ex quo carnem susceperat, quia ipse est Filius Dei, et angelus, id est, nuntius paternæ voluntatis. Cui etiam gaudium perpetuæ salutis prædicavit, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum (Matth. iii). Et desperantibus de acquirendo lumine cælesti: Ego sum, inquit, lux mundi; qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ (Joan. vii).

Promittit angelus Tobiae ducere filium ejus in Reges civitatem Medorum, et reducere ad eum. Promittit Dominus credentibus ex populo Judæorum, quamvis idem populus ex magna sit parte cæcatus, quod incarnationis suæ sacramenta plebi gentilium aperiatur, rursusque in fine temporum, eadem suo populo ex quo carnem assumpserat, latius pandat, comitante ubique simul et cuncta operante fide divinitatis ipsius. Dicit ipse de ductu ad Medos: Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, etc. (Joan. x). Dicit Apostolus de reditu: Donec plenitudo gentium introiret, et sic omnis Israel salvus fiet (Rom. xi).

Interrogante angelum Tobiam, unde esset: Ego sum, inquit, Azarias Annanæ magni filius. Azarias interpretatur adjutor Dominus, Annanias gratia Domini. Et Dominus his qui in se credunt intimat quia ipse est quem venire desiderans propheta cantabat: Adjutor meus et liberator meus esto, Domine, ne retardaveris (Psal. lxxix). De quo et evangelista: Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis (Joan. i).

Tunc, paratis omnibus quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo et matri, et ambulaverunt ambo simul. Apparente in carne Domino, parata sunt omnia quæ ad redemptionem mundi pertinerent, et quibus sanctæ Ecclesiæ fides ac vita nutrireretur et firmaretur, donec hujus sæculi viam terminaret; id est, virtutes ejus, doctrina, tentatio, passio, resurrectio, ascensio, Spiritus sancti missio, fides credentium, infidelium persecutio. Quibus in Judæa peractis ipse Mediator Dei et hominum prædicavit per apostolos populo et synagoga, unde carnis originem susceperat, gaudia supernæ salutis et pacis. Et his qui credere atque accipere volebant, ea per seipsum donavit, sicut ad salutem gentium in eisdem suis doctoribus venit.

(Tob. vi.) Profectus est ergo Tobias, et canis secutus est eum. Veniente Domino ad salvandas gentes,

sancti prædicatores sunt ejus vestigia secuti, quia quod jussit, impleverunt: Euntes docete omnes gentes (Matth. xxviii). Denique domum Cornelli primo ipse Dominus Spiritu sancto replevit, et sic Petrus aqua perfudit (Act. x). Canes autem vocantur doctores; quia domum, substantiam, oves sui Conditoris spirituales, a furibus bestiisque, id est, ab immundis spiritibus et hominibus defendunt hæreticis.

Mansit Tobias, duce angelo profectus, prima mansionem juxta fluvium Tigrin; et exivit ut lavaret pedes suos, et ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum. Hic denuo passionis dominicæ sacramentum manifestius significatur. Piscis enim immanis, qui a Tobia, cum eum devorare appeteret, angelo docente occisus est, antiquum generis humani devorantem, hoc est diabolus designat, qui dum in Redemptore nostro mortem carnis appeteret, captus est potentia divinitatis. Fluvius Tigris, qui propter rapidissimum cursum a tigride bestia velocissima nomen accepit, decursum nostræ mortis ac mortalitatis indicat. In quo piscis latebat immanis, quia invisibilis humani generis seductor mortis habebat imperium. Mansit Tobias juxta Tigris fluenta, quia Dominus in mundo apprensus, inter peccatores ac mortales vitam dedit, sed eum nec peccati unda tetigit, neque in illo solum aliquid adveniens princeps tenebrarum reperit. Exivit autem Tobias in fluvium, ut lavaret pedes suos; et Dominus mortem, cui nihil debebat, suscepit, ut fideles omnes, sua videlicet membra, a contagio peccati et mortis ablueret. Occurrit Tobia pisci, devorare illum cupiens; et Domino passo in croce venit diabolus, qui eum crucifigi docuerat, quærens si quid forte in ejus anima sceleris inveniret.

Expavescens piscem Tobias clamavit voce magna, dicens: Domine, invadit me. Et Dominus, imminente mortis articulo, cœpit pavere et tædere, non diabolus pertimescens, sed mortem, quæ invidia diaboli intravit in orbem terrarum (Sap. ii), naturali carnis fragilitate perhorrescens; unde et orabat, ut, si fieri posset, transiret ab eo hora (Marc. xii). Et dixit: Abba Pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc a me; sed non quod ego volo, sed quod tu (Luc. xxii).

Dixit angelus Tobiae, Apprehende branchiam piscis, et trahere eum ad te. Apprehendit Dominus diabolum, et eum qui se in morte capere voluit, moriendo cepit et vicit. Apprehendit autem branchiam ejus, ut caput nequissimum a corpore decepto, potentiæ suæ dextera separaret, id est, nequitiam hostis antiqui ab eorum quos sibi male conjunxerat, et quasi unum corpus secum fecerat, corde auferret, et hos ecclesiæ suæ corpori pius Redemptor insereret. Branchiam quippe habet piscis in confinio capitæ et corporis sui. Sicut autem Dominus noster caput Ecclesiæ suæ, Ecclesiæ vero corpus est ejus; ita diabolus caput omnium iniquorum, et omnes iniqui corpora et membra sunt ejus. Apprehendit ergo Dominus branchiam piscis immanissimi, et traxit eum ad se, projectique in siccum, quia potentiam diaboli comminuens, tra-

duxit palam confidenter, eruitque de potestate tenebrarum, quos filios lucis esse præscivit.

Quod cum fecisset, palpitare cepit in sicco ante pedes ejus. Cum Dominus nequitiam maligni hostis superans proferret in lucem, atque omnibus redderet manifestam, molitus est adhuc superbiens persecutionem electis ejus commovere, qui sunt pedes ejus; quia per ipsos ambulat in terra Dominus qui super omnia regnat in cælo.

Tunc dixit ei angelus Domini, Exentera hunc piscem, etc. Exenteravit Dominus piscem, cum nequitiam diaboli latius sanctis aperuit, et quasi arcana insidiarum ejus evisceravit. Reposuit sibi cor ejus, quia calliditatem ejus libris sanctis involvit; de qua scriptum est, *Serpens autem erat callidior cunctis animalibus terræ (Gen. iii).* De quo corde dixit et Paulus: *Non ignoramus cogitationes ejus (II Cor. ii).* Reposuit et fel, quia quanto malitiæ furore contra genus humanum sæviret, propter cautelæ studium scribi et conservari voluit. Jecur quoque reposuit, quia maturitatem consiliorum ejus malignam adversum nos innotescere nobis per doctores veritatis dignatus est. Ferunt enim quia calore ac virtute jecoris occulta cibi excoquantur comesti, et ad digestionem perveniant. Cum vero ea quæ agere disponimus, sedula cogitatione quo ordine sint peragenda exquirimus, quasi acceptos in stomacho cibos ardore jecoris excoquimus.

Sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utiliter. Astutia et malitia diaboli hostis antiqui nobis agnita proficiunt ad medelam; quia quanto ea certius exploramus, tanto cautius declinamus.

Assavit Tobias carnes piscis, etc. Quidquid ex pisce sibi assumpserunt, eos significat qui de membris diaboli in Christi membra transferuntur, id est, de infidelitate convertuntur ad fidem. Quidquid vero dimiserunt, eos econtra demonstrat, qui, audito Dei verbo, malunt inter membra mortua ac putida sui deceptoris residere, quam in societatem Salvatoris reverti. Assavit carnes ejus in eis quos carnales invenit, sed igne sui amoris spirituales ac fortes reddidit. Denique Spiritus sanctus in apostolos in ignis visione descendit. *Cætera, inquit, salierunt;* quod ad doctores spiritualiter pertinet, quibus dicitur: *Vos estis sal terræ (Matth. v).* Salierunt autem, id est, Tobias et angelus; quia idem Mediator Dei et hominum, et humanitus apostolos docuit loquendo, et divinitus eis in corde salem sapientie tribuit.

Tulerunt autem secum quæ sufficerent eis, etc. Quia Dominus tantos de Judæa collegit ad fidem, qui sufficerent, ad exemplum vivendi, vel ad ministerium prædicandi, quousque etiam in gentibus Ecclesiæ fundamenta locaret.

Sugerit angelus Tobia, ut ingressus domum Raguel, filiam ejus Saram petat sibi uxorem. Raguel indicat populum gentium, quem Dominus per prædicatores suos visitare dignatus est; ut de ejus stirpe sibi sponsam assumeret, id est, ipsam gentilitatem sibi Ecclesiam faceret. Congruit et Saræ

A nomen Ecclesiæ, propter Saram conjugem Abraham patriarchæ, quæ genuit Isaac filium promissionis, id est, liberum Ecclesiæ populum. Nomen quoque Raguel, qui interpretatur pastus ejus Deus, sive amicus Deus; illum designat populum, qui, victa diaboli fraude, se suosque Domini consortio necit qui dicere novit: *Dominus pascit me, et nihil mihi deerit (Psal. xxxii).* Et audire meretur: *Jam non dicam vos servos, sed amicos meos (Joan. xv).*

Tibi debetur omnis substantia ejus. Et Pater ad Filium: *Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et cætera (Psal. ii).*

(Tob. vii.) *Ingressi sunt ad Raguelem, qui eos suscepit cum gaudio.* Adiit Dominus populum nationum per doctores sui verbi, qui libenter accepit in plurimis locis, ut apostolorum Actus testantur.

B *Petitus filiam Raguel primo expavit, sciens quid provenisset illis septem viris; sed docente angelo, quia immundi eam habere non possent, Tobias autem, qui Deum timebat, possent, mox dare consensit.* Audiens verbum fidei populus gentium, atque ab apostolis admonitus, ut de sua progenie per orbem Ecclesiam Christi faceret, non sine certa exploratione potuit novæ fidei jura legemque suscipere; sciens quod multis temporibus priscis habuit doctores, qui omnes quasi septenario numero comprehensi, hujus solum vitæ gaudia noverant, de æternis nihil certum dicebant, ideoque illos absque spe vitæ immortalis, æternæ mortis rapuisset interitus. Sed docente intrinsecus ipsa veritate, quæ foris per doctorum ora sonabat, tandem intellexit quia necesse esset ut stulta dicerent stulti, perirentque hi qui Dominum verum non noverant; jure autem mundi Conditor in mundum veniens, mundi regimen susciperet. Et fidem confessus Christi, ejus se sacramentis sanctificari gaudebat.

(Tob. viii.) *Introductus Tobias ad Saram in cubiculum, protulit de cassidili suo partem jecoris, etc.* Et Dominus accepturus Ecclesiam de gentibus, in primo dispositionis ejus initio jubet eam in singulis creditibus abrenuntiare Satanz, et omnibus operibus ejus, et omnibus pompis ejus; ac deinde confiteri fidem sanctæ Trinitatis in remissionem peccatorum, quod est intima pacis viscera vivis cremare carbonibus.

Quibus actis angelus apprehendens dæmonem ligavit. Quia post abrenuntiationem diaboli, post confessionem rectæ fidei, sequitur remissio peccatorum, expulso dæmonio per aquam baptismi. Ligavit autem eum, quia a fidelium læsione retinuit; quos etsi tentare aliquoties permittitur, ut probentur, superare tamen prohibetur ne a fide deficient.

Ligavit eum in deserto superioris Ægypti. Et desertum et Ægyptus infidelium corda significant, quæ et deserta, id est, derelicta sunt a Deo, cujus inhabitatione sunt indigna. Et hæc eadem sunt juxta interpretationem nominis Ægypti, perfidiæ suæ tenebris obscurata. Nec immerito qui deseritur a gratia divinæ lucis, repletur a principe tenebrarum. Apprehensum

ergo angelus dæmonem, qui Tobiam occidere cupiebat, ligavit in deserto superioris Ægypti; quia cohibitum a raptu fidelium, qui membra sunt sui Redemptoris, idem Dominus et Redemptor noster diabolum infidelium tantum dominari permittit. In quibus etiam ligatum tenet eum; quia nec ipsos quos possidet impios, tantum lædere sinitur, quantum insatiabili furore desiderat.

Interea circa pullorum cantum timens Raguel, ne forte occisus esset a dæmone Tobias, fodit sepulcrum cum servis; sed hoc confestim agnita sospitate illius, jussit terra repleri. Cantus pullorum sonus est prædicantium, qui cum mane dieinque verum fidei mundo post tenebras erroris adfuturum canerent, erant quidam in populo gentium, qui dubitarent an vere Dominus hostem vicisset antiquum, ideoque fidem nominis ejus obruere atque abscondere satius æstimarent; qui tamen postmodum agnita luce veritatis, quasi aurora procedente et crebrescente pullo- rum cantu, id est, voce doctorum, qui ad superna desideria sacri cordis volatu se levare consuerunt, omne nubilum dubitationis sua de mente pepulerunt, ac veraciter Christum, hoste prostrato, sponsum esse sanctæ Ecclesiæ cognoverunt.

Lætatus Raguel de vita Tobix, et de conjunctione ac nuptiis filix suæ, fecit occidi duas vaccas pingues, et quatuor arietes, et parari epulas omnibus vicinis suis, cunctisque amicis suis. Lætatus de fide Christi populus gentium, et de vocatione gentilitatis ad Deum, tantum proficiebat in Domino, ut etiam de ejus numero doctores fierent, iidemque postmodum et martyres existerent. Qui vaccæ utique sunt, quia jugum Evangelii leve gestant; quia eos quoque, qui ut ad portandum idem jugum proficiant, prædicando gignunt et nutriunt. Sunt et arietes, quia patres et duces sunt populorum, de quibus dicitur: *Afferre Domino filios arietum (Psal. xviii).* Sunt autem pingues vaccæ, quia superna delectationis gratia sunt referti doctores. De qua Psalmista precatur: *Sicut adipe pinguedinis repleatur anima mea (Psal. lxi).* Sunt duæ vaccæ occisæ, quia quicumque pro Christo, vel ipsi corpus suum sponte mortificant, ut hostia viva fiant, vel in manus infidelium tradunt occidendum: tales nimirum per arma justitiæ, a dextris et sinistris, id est, in prosperis et adversis, contra hostem stare didicerunt. Sunt quatuor arietes occisi, quia sancti doctores et martyres quatuor libros sancti Evangelii fide et operatione conservant, quia quatuor virtutibus primis, prudentia, fortitudine, temperantia, justitia, muniuntur; quia per orbem universum, qui quatuor plagis distinguitur, gregem Christi instituunt. Fecit Raguel vaccas et arietes occidi, quia populus gentium tale eos qui de sua stirpe ad fidem venerant, esse docuit, quos præ eminentia virtutis hostis tentare appeteret, nec tentatos vinceret, sed victores posset facere martyres. Vel certe ipse fecit occidi, quos carnem suam pro Christo cum vitis et concupiscentiis crucifigere docuit. Quarum occisione paravit epulas omnibus vicinis suis, quia profectus, vita,

A passio et corona sanctorum, multis lætitiis tribuunt, et quasi epulas, ex quorum reficiuntur exemplis, accipiunt.

Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas hebdomadas moraretur apud eum. Adjuramus et nos Dominum nostrum, orantes ut nobiscum moneat, donec perfectionem sanctæ requiei per Spiritus sancti gratiam consequamur, qua requiescamus a servilibus actibus, id est, peccatis in corpore, et a pravis cogitationibus in mento; et requiescat in nostro corde et corpore ipse qui ait, Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem et quietum et timentem sermones meos?

(Tob. ix.) *Petit angelum Tobias, ut assumens animalia sive servitia vadat ad Gabelum in Reges Medorum, reddatque ei chirographum suum, et recipiat ab eo pecuniam, rogetque eum venire ad nuptias ejus, et annuit.* Petit Dominum fideles, membra videlicet ipsius, ut assumat aliquos de credentibus, eisque verbi prædicandi negotium committat, et ipse in eis veniat ad colligendas in fidem suam nationes que necdum fidei mysteria susceperunt, sed tantum famam audierunt; eisque concedat propitius, ut talentum verbi quod fama didicerunt, per fidei obedientiam reddant; et ipsi quoque ad nuptias sanctæ Ecclesiæ, in quibus sponsus est Christus, in quibus vinum de aqua novum fecit, id est spirituales leges dat intelligentiam, credendo et recte vivendo aggregentur. Nec abnuvit Dominus, sed bene rogatum vota suscipiens, novos quotidie populos in Ecclesiam cogit. Potest, ut supra dicitur, de his spiritualiter intelligi nationibus, quæ litteram legis per LXX translatores acceperunt: et ideo citius fidem suscipere valebant, utpote quam in libris notis tenebant.

Assumens ergo Raphael quatuor ex servis Raguelis, et duos camelos, in Reges Medorum perrexit; et indicans ei cuncta de Tobia, recepit pecuniam, eamque secum ad nuptias fecit venire. Servi Raguel et cameli prædicatores sunt de gentibus electi, per quos Dominus et alios colligit. Servi, quia serviunt necessitati eorum quibus evangelizant. Cameli, quia et onera infirmitatis eorum fraternæ subjectione charitatis portant. Quare autem quatuor servi et cameli sint duo, supra monstratum est, ubi vaccæ duæ, et quatuor occiduntur arietes. Tales adjuvante Raphael producent Gabelum ad nuptias Tobix, cum in unitatem Ecclesiæ Christi novos populos, ipso divinitus opitulante, sancti prædicatores aggregant.

(Tob. x.) *Moras faciente Tobia nuptiarum causæ, contristati sunt parentes ejus, quod non die constituto reverteretur ad eos. Et nunc morante Christo per fidem in Ecclesia congregata de gentibus, quicumque singillatim de Judæis ad fidem illius convertuntur, multum dolent animo; quia tardat Dominus venire ad salvandos eos, retentus in gentibus. Quibus bene congruit, quod mater ejus pauper, et quasi viro simul ac filio orbata, multo cum dolore dicebat:*

Hec, hæc, fili mi, ut quid te misimus p. regr. ari

Sed quibuscumque eorum ablata fuerit erroris caligo, agnoscent quia Christus jam venit, et mundum suo sanguine redemit. Quibus apte congruit quod sequitur :

Quia, visu recepto, glorificabat Deum Tobias cum uxore sua, et omnes noti ejus, dicens, Benedico te, Domine Deus Israel, quoniam tu casti gasti me, et tu salvasti me, etc. Septem dies lucem gratiæ spiritualis, qui septiformis accipitur, insinuant. Post septem ergo dies, illuminato Tobia, ingreditur uxor filii ejus, quia postquam illuminata fuerit Judæa per fidem, postquam gratiam sancti Spiritus acceperit, ingreditur ad eam Ecclesia, ut sit unum ovile et unus pastor, sitque una domus Christi uno angulari lapide firmata.

Ingressa sunt et pecora et cameli, et pecunia multa uxoris. Multæ fidelium personæ, multæ virtutes Ecclesiæ tunc in populum Judæorum congregantur.

Sed et illa pecunia, quam receperat a Gabelo. Scientia quodque Scripturarum, quas aliquid gentibus commodebant, tunc eidem traditur.

Venerunt consobrini Tobias, congratulantes ei de omnibus bonis quæ illi fecit Dominus, et per septem dies epulati sunt cum eo. Hoc est quod in cantico Moyses dixit : *Lætamini, gentes, simul cum populo ejus (Rom. xv).* Septem dies epulantur simul; quia in donis spiritualibus et virtutibus gaudent. Rediturus ad cælum angelus, apertius illis quis sit ipse, et quare venerit, quodque sit reversurus ad Deum, exponit. Et Dominus eidem populo tunc proficienti latius suæ cognitionis munera patefacit, aperiens et ostendens omnibus, quia ipse in Patre, et Pater in ipso est. Redit ergo angelus ad Deum, remanet apud patrem Tobias. Et Dominus ab electis intelligitur, in divinitate Patri æqualis, humanitate nobis consubstantialis.

(Tob. xiii.) *Tunc aperiens os suum senior Tobias, benedixit Deum.* Confessus severitatem et misericordiam ejus, simul et admonens fideles ejus beneficia semper prædicare, ejus flagella pertinescere; imbutusque spiritu prophetiæ, de superna Hierusalem matre nostra multa per laudem decantat. Et populus Judæorum conversus in fine sæculi ad fidem, multos habebit doctores et propheticos viros, qui mentes proximorum ad superna desideria accendant, dum eis cælestis patriæ gaudia perpetua, crebra voce resonant.

(Tob. xiv.) *Tobias senior in hora exitus sui vocavit ad se Tobiam filium suum, et septem filios ejus nepotes suos, dixitque eis, quia prope esset interitus Ninive, et restauratio Israel.* Et tunc in Judæa doctores quippe fideles et justi hoc videntes, hoc exituri de mundo suos propinquos admonent, quia invidus jam propinquet ad finem, et futuræ vitæ bona proxime sint ventura. Monent autem hoc eos maxime, quos per Domini gratiam renatos, et Spiritus septiformis esse munere repletos aspiciunt; quod est esse filios Tobiae Junioris in numero septenario, et hos juvenes, hoc est, fortes in fide et vincentes malignum.

Dirigite gressus vestros, ut exeatis de Ninive. Video enim, quia iniquitas ejus finem dabit ei. Et hoc est dicere fidelium suis auditoribus : *Dirigite intentionem cordis vestri, ut hujus sæculi terrenæque conversationis desideria relinquatis, et tota mente cælestia petatis.* Constat enim, quia tanta est pravorum multitudo, tanta præceptorum Dei transgressio per orbem, quæ non aliter nisi orbis ipsius exterminio, sicut quondam in diluvio totiusque generis humani abolitione possit terminari.

Abcessit ergo Tobias ex Ninive cum uxore sua et filijs et filiorum filijs, et reversus est ad soceros suos, et invenit eos in senectute bona. Hoc quotidie facit Dominus, hoc usque ad finem sæculi facturus est, cum derelictis eis quos suos non esse cognoscit, ad illorum corda visitanda et illustranda convertitur, quos ad vitam prædestinavit æternam. Hos enim in senectute bona invenit, cum bonis operibus diu studuisse se donante lætatur. Alioquin in mala senectute videt, et idcirco præterit eos, qui [longe a] divinis viventes non maturi sunt consilio, non candore bonæ actionis quasi canitie venerandi, sed vitiorum sunt onere incurvi. De quibus dicit Isaias : *Centum annorum morietur puer, et peccator centum annorum maledictus erit (Isa. Lxv).* Merito pro peccatis suis maledictioni subiacebit, qui cum multis annis vixerit, puerilis tamen animi levitatem nunquam deserere curavit.

Invenit eos in senectute bona incolumes, etc. Et Dominus ac Salvator noster curam agit eorum quos in honoram operum incolumitate perstare cognoverit. Ipse intuitum cordis eorum a præsentis vitæ delectatione claudens, ad contemplationem perpetuæ lucis attollit. Ipse illos post hujus vitæ terminum ad cælestia perducit. Ipsius est hæreditas, de qua ei canitur a propheta : *Exsurge, Deus, judica terram, quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus (Psal. Lxxxv).*

Et completis in timore Domini annis plurimis cum gaudio, sepelierunt eum omnes cognati ejus. Sepultura Tobiae, fidem totius mundi designat, quando Dominus noster cum toto corpore suo, quod est Ecclesia quam redemit, in requiem intrat æternam, congratulantibus angelis de societate hominum redemptorum, et singulos quosque, membra videlicet sui Conditoris, per diversas supernæ patriæ mansiones, pro meritorum diversitate collocantibus

Et omnis generatio ejus in bona vita et sancta conversatione permansit. Hoc est, una per totum orbem, totumque sæculi tempus generatio, quærentium Dominum, requirentium faciem Dei Jacob (Psal. xxiii). De qua item dicit : *Generatio rectorum benedicetur (Psal. cxv).* Quæ est autem vita melior, quæ sanctior conversatio, quam in gloria sui Conditoris perpetuo manere ?

Ita ut accepti essent tam Deo, quam cunctis habitatoribus terræ. Perducti ad patriam cælestem homines, accepti erunt Deo, cujus gratia sunt redempti. accepti erunt et angelis, quorum nuxæum comple-

lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, etc. Quodque Tobias consolans eam, respondet: *Tace, et noli turbari, sanus est filius noster, etc.*, eisdem ipsis qui nunc de Judæis credunt, convenit; qui se suosque in hoc adhuc consolantur, quod vere futurum sit tempus, quando revertatur ad eos Dominus, et tunc omnis Israel salvus fiat; scientes, quia satis fidelis est Dominus, qui hoc promisit. Sicut enim supra docuimus, idem Tobias et per cæcitatē suam incredulos, et per fidem credentes more Scripturis usitato designat.

Rogat Tobiam Raguel ampliore tempore manere secum, nec auditur, dicente Tobia: Ego novi, quia pater meus et mater mea modo dies computant, et cruciatur spiritus eorum in ipsis. Et cum plenitudo gentium intraverit, nullus poterit prohibere Deum, quin et Israel salutem tribuat, cæcitatēque ejus, quæ ex parte facta est, auferat. Recordatur enim divina clementia, quoniam tristitia est magna, et continuus dolor cordis credentibus ex Judæis pro cæcitate incredulorum, qui sunt cognati eorum secundum carnem, qui sunt Israelitæ.

Dimisit ergo Tobiam Raguel ad parentes suos, tradens ei Saram cum multa substantia. Remittunt in fine doctores Ecclesiæ Christum, cum ipsa Ecclesia virtutum divitiis plena, ad illustrandum fide, ditandamque bonorum operum substantia gentem Judæorum, ex qua carnem assumpsit.

(Tob. xi.) *Præcessit angelus et Tobias ad parentes ejus; deinde secuta est uxor ejus cum substantia et familia ejus.* Postquam illuminator pater præcedit divina gratia ad illuminandam cæcitatē populi Judæorum, atque in suis litteris Christum verum Deum atque hominem esse cognoscunt, et post agnitionem rectæ fidei, quasi viso angelo et filio suo, quos diu non viderant, multum gaudentes; sic tandem se sanctæ Ecclesiæ, quæ est de gentibus congregata, participatione mysteriorum cælestium jungunt.

Appropinquantibus domui præcurrit canis, qui simul fuerat in via, et quasi nuntius adveniens blandimento suæ caudæ gaudebat. Non contemnenda est figura canis hujus, qui viator et comes angeli est. Doctores ergo, sicut et supra docuimus, exprimit Ecclesiæ, qui sæpe confligendo cum hæreticis, lupos graves a Pastoris summi fugant ovili. Quibus bene congruit, quod canibus naturale est, beneficiis rependere gratiam, et sollicitas excubias pro dominorum salute prætereendere. Præcurrit ergo canis; quia prius salutem prædicat domui, deinde Dominus illuminator corda mundi. Et pulchre dicit quasi nuntius adveniens, quia nimirum doctor quisque fidelis nuntius est veritatis; pulchre, blandimento suæ caudæ gaudebat: cauda quippe, quæ finis est corporis, finem bonæ operationis, id est perfectionem, vel certe mercedem, quæ sine fine tribuitur, insinuat. Blandimento ergo caudæ gaudebat canis, cum tecta dominorum, quibus diu aberat, reviseret. Gaudent doctores de affectu sui operis, cum Judæam per suum ministerium a Domino recolligendam intelligunt.

A Gaudent de præmii perceptione vitæ sempiternæ, et de hoc eodem præmio cunctis electis communi, corda eorum, quibus prædicant, exhilarant, dum eis adventuram confestim Christi gratiam promittunt.

Annuntiante igitur cane venisse Tobiam, exurgens cæcus pater ejus cæpit offendens pedibus currere. Audito a doctoribus verbo salutis, exsurrexit populus Hebræorum de longo perfidiæ suæ veterno, currit amore ad Dominum; quamvis offendens gressibus operum, docep plenitudo fidei et operationis bonæ, lucem recipiat regeneratus in Christo, et instructus.

Et data manu puero, occurrit obviam filio suo. Bat manum puero cæcus, ut inoffenso pede operis Domino occurrat; qui etsi ipse necdum viam fidei plene intelligit, ei tamen qui lumen veritatis bene cognovit, assensum præbere, qua ad Dominum perveniat, satagit.

Et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua, fientesque præ gaudio. Suscipiens cum gaudio Judæa in fine copulam Christi, junxit et sctum: gaudens, quia credit; doleus, quia tam sero ad Dominum pervenit.

Tunc sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui. Et Dominus credentibus revelat apertius, quanta est malitia draconis antiqui, qui illum in passione quondam devorare gestiebat; sed per hoc ipse potius occisus, sua membra, id est, eos quos antea tenebat, amisit.

Cæpit ex oculis Tobia quasi membrana ovi albugo egredi, postquam limii sunt de felle piscis, et visum recepit. Et Judæorum populus, postquam amarissimam nequissimi hostis malitiam cognoverit, amissam recipiet lucem. Albugo, quæ obsederat ejus oculos, stultitiam sibi placendi designat. *Habent enim zelum Dei, sed non secundum scientiam (Rom. x).* Et sicut iterum dicit: *Suam justitiam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti (Ibid.).* Pupilla enim nigra videt, alba tenebrescit. Et qui sibi sapientes videntur, dicentes: *Nunquid et nos cæci sumus (Joan. ix)?* in his veritas non est. Qui autem suæ fragilitatis et ignorantie conscii dicere norunt, *Deus meus, illumina tenebras meas (Psal. xvii);* hi luce vitæ sunt fruituri in Domino. Bene autem albugo quasi membrana erat ovi, per ova quippe spes designatur; quia videlicet nondum vivum est, nondum animans est, sed separatur a volucre, quæ hoc posuerat, quando vivat, procedat, currat, volet. Et Apostolus ait: *Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus (Luc. xi).* Unde et in evangelica parabola sub nomine panis, piscis, et ovi, tres summæ virtutes, fides scilicet, spes, et charitas exprimuntur. Habet ergo populus Judæorum adhuc velamen ante faciem cordis, ut non intelligat gratiam Christi. Habet albuginem, quia sibi candidus et justus præ omnibus videtur. Sed habet eandem albuginem quasi membranam ovi; quia cæcitatē sustinet mentis, sub spe stultissima et supervacua nascituri in carne Christi, atque eos liberaturi eisque regnum magnum daturi per orbem.

dunt, quibus in perpetuum fraterna sunt societate A possidebunt terram (Math. v); quin videre desiderans Paalmista dicebat: Credo videre bona Domini in terra viventium (Psalm. xxv.).

Hic erat locus commentariorum in librum Job, quos nonnulli Ven. Bedæ attribuerunt; cum vero proprius eos dederimus inter S. Hieronymi opera, Patrologiæ tomo XXIII, ibi videsis, lector, quæsumus.

SUPER PARABOLAS SALOMONIS ALLEGORICA EXPOSITIO.

LIBER PRIMUS

CAPUT PRIMUM.

Parabolæ Salomonis, etc. Parabolæ Græcæ, Latine dicuntur Similitudines; quod hunc libro vocabulum Salomon ob id imposuit, ut sciremus altius, et non juxta litteram, intelligere quæ dicit; in quo Dominum significat per parabolas turbis fuisse aliquando locuturum. Sicut etiam proprio nomine, et pacifico regni sui statu, regnum Christi et Ecclesiæ perenne denuntiat; de quo scriptum est: Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis; super solum David et super regnum ejus (Isa. ix). Sicut templi constructione ac dedicatione, ædificationem Ecclesiæ sanctæ, quæ tempore resurrectionis in æternum dedicabitur, insinuat. Nam et ipse filius esse David, et rex spiritualis Israel, etiam turbarum testimonio, quæ ei Hierosolymam venienti, cum palmarum ramis et laudibus occurrere declarantur (Math. xxi). Notandum autem, quod Vulgata editio pro Parabolis, quæ Hebraicæ Missæ vocantur, Parænasias, id est, proverbialia dicit. Sed nec ipsum nomen abhorret a vero. Quæ enim parabolæ recte nuncupantur, quia occulta sunt, possunt non incongrue etiam proverbialia vocari, quia talia sunt, quæ merito sæpius in ore colloquentium versari, ac memoria debeant retineri. Nam et proverbialia plerumque tam obscure dicuntur, ut non immerito eadem possint etiam parabolarum nomine notari, Domino attestante, qui ait: Hæc in proverbialibus locutus sum vobis. Venit hora cum jam non in proverbialibus loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis (Joan. xvi). Quid autem utilitatis Parabolæ Salomonis conferant, sub incremento tituli monstratur, cum subditur: — Ad sciendam sapientiam, etc. Sapientiam autem et disciplinam scire est quomodo recte credere, qualiter se vivere oporteat, quemque veraciter didicisse, quo intentionem cordis dirigere, et quid operando gerere conveniat, nosse. Quod autem adjungit: — Ad intelligenda verba prudentiæ, etc. Monet eos quos imbuat, ut non solum sapientiam, quam semel ipsi perceperint, amplecti, et disciplinæ virtutem, quam cognoverint, sciant inservire, sed etiam verba prudentium, quibus ad perfectionem profi-

PATROL. XCI

ciant, libenter auscultare, et hæc solerter intelligere curent. — *Justitiam, et judicium, etc.* Justitia est, in eis quæ secundum regulam veritatis bene operamur; judicium, in illis quæ recta discretione cum proximis agimus. Æquitas in eo quod cum sincera intentione Deo soli, in his quæ recte gerimus, vel judicamus, placere contendimus. — *Ut detur parvulis astutia, etc.* Parvulos dicit eos qui nuper sapientiæ aurem accommodare cœperunt; adolescentem, qui aliquantum jam in ejus auditione profecit. Et ideo fortasse parvulos plurali numero, adolescentem appellat singulari, quia doctrina sapientiæ, quos diversis animi motibus, diversis vivendi moribus deditos suscipit, in viam virtutis perfectiorem erudiendo provehit. De quibus jure dicatur: *Multitudinis credentium erat cor unum et anima una (Act. iv). Ut detur, inquit, parvulis astutia.* Hæc etenim rudibus est et incipientibus necessaria, per quam sophismatum dignoscere et cavere versutiam possint, ne falsorum fraudibus argumentorum abducantur a simplicitate veræ sapientiæ, quæ ducit ad vitam. *Adolescenti scientia et intellectus,* quia qui prudenter declinat falsa, consequenter scita veritatis percipiet. Hactenus prætitulatio; hinc jam ipse textus Parabolarum incipit. — *Audienti sapiens, sapientior erit.* Quia sapientiæ amator exstitit Salomon, qui, optione sibi data, sapientiam petiit et accepit, pulchre initium Parabolarum suarum a sapientia sumit. Quod autem ait: *Sapientem, cum audierit verbum, sapientiorem effici,* ostendit neminem in hac vita ita sapientem fieri posse, cuius sapientia nequeat augeri, semperque moris esse sapientium ut dictis majorum, et aliquando etiam minorum, auscultent; quidquid in eis utilitatis audierint, ad se replicent suoque in corde recordentur. Denique audivit sapiens minor majorem, regina Saba Salomonem, et sapientior rediit (III Reg. x). Audivit Moyses socerum multo inferiorem, et sublimior ac sapientior redditus est (Exod. xviii). Audiverunt discipuli Christum, et spiritum sapientiæ percipere meruerunt. Audivit Nicodemus, audivit Gamaliel, audivit discipulus ejus, tunc Saulus, nunc